

VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING

Gekneld tussen justitie en Vlaamse Gemeenschap

Het systeem van de vervroegde invrijheidstelling van gedetineerden (Wet LEJEUNE) staat reeds geruime tijd ter discussie. De zaak DUTROUX bracht een en ander in een stroomversnelling. De federale regering keurde op 14 maart ll. twee voorontwerpen van wet goed tot wijziging van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

De beslissing inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling zal niet langer genomen worden door de Minister van Justitie, maar door een 'commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling', voorgezeten door een rechter en bijgestaan door twee assessoren. Eén assessor is deskundig inzake de strafuitvoering, de andere inzake de sociale reïntegratie. Bepaalde slachtoffers zullen geraadpleegd worden en desgewenst hun stem kunnen laten horen in de commissie. In de besluitvorming zal rekening gehouden worden met de houding van de gedetineerde tegenover zijn slachtoffer. De gedetineerde zal een reclasseringsplan moeten voorleggen waaruit zijn bereidheid én inspanning tot sociale reïntegratie blijkt. Er mogen geen tegenindicaties zijn tegen een vervroegde invrijheidstelling voor wat betreft de persoonlijkheid van de gedetineerde, zijn reclasseringsmogelijkheden, zijn gedrag in de gevangenis, het risico dat hij nieuwe strafbare feiten zou plegen.

In de memorie van toelichting bij deze ontwerpen staat dat het nieuwe systeem gebaseerd is op het concept van de 'herstel- en reïntegratiegerichte detentie'. Dit concept werd door de Minister van Justitie uit de doeken gedaan in zijn 'Oriëntatienota Strafbeleid en Gevangenisbeleid' van juni 1996. Het komt hierop neer dat het verblijf in de gevangenis zo georganiseerd moet worden, dat aan de gedetineerden maximale kansen en mogelijkheden geboden worden om hun sociale reïntegratie voor te bereiden en om op een of andere manier tot herstel te komen ten aanzien van hun slachtoffers. De Minister wil de gevangenisstraf een positieve, toekomstgerichte invulling geven, maar voegt er meteen aan toe dat het nog lang niet zover is. De mogelijkheden tot arbeid, beroepsopleiding, onderwijs, hulpverlening, sociale en culturele vorming, sportieve opvoeding, ... zijn ver van optimaal en vaak ondermaats uitgebouwd. De Minister stelt grote verwachtingen in de bijdragen op deze terreinen vanwege de Gemeenschappen. De Gemeenschappen zijn sedert de staatshervorming van 1980 wettelijk bevoegd en verantwoordelijk voor de maatschappelijke dienstverlening aan gedetineerden.

Het probleem is nu dat het nieuw voorgestelde systeem van voorwaardelijke invrijheidstelling gebaseerd is op een concept – de herstel- en reïntegratiegerichte detentie – dat in de praktijk nog maar nauwelijks gerealiseerd is. De gedetineerde zal een degelijk reclasseringsplan moeten voorleggen en zich daarover serieus moeten verantwoorden tegenover de commissie, terwijl hij niet over de instrumenten beschikt om zijn eigen reclassering te beïnvloeden. Het is alsof men studenten aan een examen onderwerpt zonder hen eerst de leerstof aan te bieden.

De Minister van Justitie investeert volop in voorzieningen die een oordeelkundiger selectie van kandidaten voor een vervroegde invrijheidstelling moeten toelaten. Het korps psychiaters, psychologen en maatschappelijke werkers dat hem adviseert, wordt aanzienlijk uitgebreid. Er worden specifieke screeningsinstrumenten ontwikkeld. Er worden gespecialiseerde onderzoekseenheden opgericht voor sexuele delinquenten, enz.

Het is de Minister zijn goed recht en zijn plicht dit te doen. Tegenover de grotere selectiviteit in het vrijlatingsbeleid staat echter voor de gedetineerden geen vergroting van hun mogelijkheden op hun sociale reïntegratie actief en degelijk voor te bereiden. De wetsontwerpen reppen met geen woord over de grote lacunes inzake vorming, opleiding, hulpverlening. Er wordt – in tegenstelling tot de Oriëntatienota – niet gerefereerd naar de opdrachten van de Gemeenschappen.

Dit is niet ernstig! Het is blijkbaar makkelijker de rechten van gedetineerden in te perken, dan hun recht op maatschappelijke ondersteuning een concrete inhoud te geven. Gedetineerden zijn op dat gebied volledig afhankelijk van wat hen aangeboden wordt. Deze wet stelt dan ook in alle scherpte de vraag naar de kansen op sociale reïntegratie die de samenleving aan gedetineerden wil geven.

De verantwoordelijkheid hiervoor ligt voor een groot stuk in handen van de Vlaamse Gemeenschap. In 1994 werd trouwens een Samenwerkingsakkoord gesloten tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap over de hulpverlening aan gedetineerden. De Vlaamse Gemeenschap engageerde zich om haar voorzieningen op het vlak van welzijn, gezondheid, cultuur, onderwijs, opleiding en tewerkstelling te ontsluiten voor gedetineerden. De concrete invulling hiervan is bezig, maar verloopt moeizaam.

In antwoord op een resolutie van het Vlaamse Parlement, keurde de Vlaamse Regering op 22 april een actieplan goed voor een geïntegreerd dader- en slachtofferbeleid. Op basis hiervan zal beter werk kunnen gemaakt worden van de bijstand aan slachtoffers en daders van misdrijven. In verband met gedetineerden voorziet dit actieplan in de aanstelling van 'bemiddelaars maatschappelijke dienstverlening' in de welzijnsteams van de Vlaamse en Brusselse gevangenissen. Deze bemiddelaars zullen, in samenwerking met de diensten van het Bestuur Strafinrichtingen, structureel werk moeten maken van een beter antwoord op de vele en gevarieerde vragen van gedetineerden naar maatschappelijke dienstverlening. Een belangrijke stap in de goede richting. De Vlaamse Regering heeft nog werk op de plank. Er moet gezorgd worden voor een beleidsmatige ondersteuning van deze bemiddelaars middels een Vlaams inderdepartementaal beleidsplan 'herstel- en reïntegratiegerichte detentie'. Een 'Steundienst criminaliteit en welzijn' op Vlaams niveau is meer dan nodig als permanent aanspreekpunt om beleids- en praktijkontwikkelingen op te volgen.

De nieuwe wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling is gebaseerd op een fictie als niet tegelijkertijd verduidelijkt wordt welke positieve reclasseringskansen de samenleving, *in casu* de Vlaamse Gemeenschap, wil aanbieden.

Wilfried MEYVIS
Stafmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk,
Afdeling justitieel welzijnswerk
Praktijkassistent, Rechtsfaculteit, Katholieke Universiteit Leuven